

ГОВОРИМО ПРО СОРТИ РОСЛИН

Фізичні особи-підприємці та юридичні особи, що планують в 2020 році виробляти насіння і садивний матеріал з метою подальшої реалізації, мають подати до Мінекономіки заяви щодо їх включення до Державного реєстру суб'єктів насінництва та розсадництва. Однією з вимог включення є додержання майнових прав інтелектуальної власності на сорти рослин.

Відповідно до ст. 39-1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» майновим правом інтелектуальної власності на поширення сорту рослин є право його володільця на поширення сорту і на дозвіл чи заборону поширення сорту іншими особами, яке полягає в тому, що без дозволу власника свідоцтва про державну реєстрацію сорту рослин не можуть здійснюватися щодо посадкового матеріалу сорту такі дії:

- пропонування до продажу;
- продаж або інший комерційний обіг;
- зберігання для будь-яких перелічених вище цілей.

Найбільш поширеною правовою формою дозволу використання сортів рослин у господарському обороті є ліцензійний договір на використання об'єкта права інтелектуальної власності. За ліцензійним договором власник

сорт (ліцензіар) передає право на використання сорту іншій особі (ліцензіату), яка бере на себе зобов'язання вносити ліцензіару обумовлені договором платежі і здійснювати інші дії, передбачені договором з урахуванням вимог Цивільного кодексу України та іншого законодавства.

У випадках, передбачених ліцензійним договором, може бути укладений субліцензійний договір, за яким ліцензіат надає іншій особі (субліцензіату) субліцензію на використання об'єкта права інтелектуальної власності. У цьому разі відповідальність перед ліцензіаром за дії субліцензіата несе ліцензіат, якщо інше не встановлено ліцензійним договором.

Права на використання об'єкта права інтелектуальної власності та способи його використання, які не визначені у ліцензійному договорі, вважаються такими, що не надані ліцензіату.

При укладанні ліцензійних договорів та договорів купівлі-продажу насіння і садивного матеріалу рослин певного сорту слід бути обережними. Варто пам'ятати, що відповідно до статті ст. 15 Закону України «Про насіння та садивний матеріал» насіння і садивний матеріал вводяться в обіг після їх сертифікації. Сертифікати на насіння або сертифікати на садивний матеріал можуть бути видані, якщо насіння або садивний матеріал належить до сорту, занесеного до Реєстру сортів рослин України. Аналогічні норми закріплені також і в ст. 38 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин». Право на поширення сорту в Україні виникає з дня прийняття рішення про державну реєстрацію майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту. Сорти, не внесені до Державного Реєстру сортів рослин України, забороняється поширювати в Україні, якщо інше не встановлено законом.

Якщо за договором буде продано чи надано у використання насіння і садивний матеріал сорту рослини, яка не занесена до Державного Реєстру сортів рослин України, то такі договірні відносини можна вважати недійсними, якщо інше не встановлено законом.

Документом, що закріплює права на сорти рослин, є Патент на сорт рослин або Свідоцтво про державну реєстрацію сорту рослин. Строк чинності Патенту на сорт рослин становить 30 років, а щодо дерев та винограду – 35 років, що відліковуються з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації цих прав.

СОРТ – це об'єкт інтелектуальної власності. Так, в 2019 році до Державного Реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні занесено 11533 сорти рослин. До Реєстру патентів, що містить сукупність офіційних відомостей щодо державної реєстрації майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин 6107 осіб зареєстровано володільцями Патентів. За 2016-2019 роки зареєстровано 4452 сорти рослин, занесено у Реєстр патентів на сорти рослин – 3413 авторів.

Доступ до Реєстру сортів, придатних до поширення в Україні, є цілодобово вільним і безоплатним. Держателем Реєстру є Мінекономіки, яке забезпечує його ведення. Кожна фізична або юридична особа має право доступу до

відомостей, які містить Державний Реєстр сортів рослин України, шляхом їх пошуку, перегляду, копіювання та друкування, отримання витягів.

Наразі в структурі Реєстру об'єднано 13 груп, а саме: виноград, декоративні та лікарські, плодові та ягідні, бобові, буряк, злаки, картопля, кормові, круп'яні, овочеві, олійні та прядивні, сільськогосподарські інші. До складу цих груп входять 332 ботанічні види.

Станом на кінець 2019 року до Реєстру сортів рослин включено 11533 сорти, з них сорти вітчизняної селекції – 4874 – що становить 42 % та 6659 – іноземної – 58 %. По видовому складу рослин найбільше сортів внесених у реєстр – сільськогосподарські злаки – 4110 штук, що становить 36 %, далі овочеві культури – 2694 сорти – 23 %, олійні і прядивні – 2254 – 20 % плодові та ягідні – 548 сортів – 5 %, кормові – 483-4 %, бобові – 343, декоративні та лікарські – 308, що складають по 3 % та інші – в т. ч. круп'яні, картопля, виноград, лісові та інші – 793 сорти – 6 %.

Добір сортів для включення до Державного Реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні, відбувається на підставі трирічних досліджень з кваліфікаційної експертизи на придатність до поширення (під час якої ведеться оцінка сорту на показники урожайності, якості рослинницької продукції, стійкості до несприятливих погодних умов, ураженню хворобами, шкідниками, придатності до прийнятих технологій вирощування та інших господарсько-біологічних показників) та експертизи на визначення відмінності, однорідності та стабільності нових сортів у відповідності до Методики державного випробування сортів.

На власника сорту покладається ряд обов'язків. Зокрема, власник сорту повинен добросовісно користуватися своїм майновим правом на сорт та забезпечувати збереження сорту або його вихідних компонентів протягом усього строку чинності патенту.

Захист прав на сорти рослин здійснюється у судовому та адміністративному порядку. Зокрема, суди відповідно до їх компетенції можуть розглядати: спори про надання прав на сорт та їх державну реєстрацію; спори, щодо сортів, створених у зв'язку з виконанням службових обов'язків або за дорученням роботодавця, авторства на сорт, винагороди авторам, укладення та виконання ліцензійних договорів, визначення власника сорту, визнання прав на сорт недійсними, дострокового припинення прав, порушення особистих немайнових і майнових прав на сорт, визнання сорту придатним для використання в Україні тощо.

За порушення, згідно до п. г ч. 1 ст. 55 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин», суд має право ухвалити рішення про стягнення з порушника компенсації, що визначається судом у розмірі від 10 до 50000 мінімальних заробітних плат, з урахуванням того, чи було вчинене порушення без умислу чи навмисно, замість відшкодування збитків або стягнення доходу.

Виплата компенсації є достатньо дієвим способом захисту прав на сорти рослин.

Згідно з Річним планом здійснення заходів державного нагляду (контролю)

Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів на 2020 рік Головними управліннями Держпродспоживслужби в областях заплановано охопити перевітками 315 суб'єктів господарювання з питань дотримання вимог законодавства у сфері охорони прав на сорти рослин. Критеріями, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері охорони прав на сорти рослин є:

- порушення вимог законодавства з охорони прав на сорти рослин, виявлені за результатами заходів державного нагляду (контролю), проведених протягом останніх п'яти років, що передують плановому періоду;
- види діяльності, пов'язані з виробництвом, використанням, зберіганням, реалізацією або розмноженням сортів рослин, що проводилися суб'єктом господарювання протягом останніх двох років, що передують плановому періоду;
- види документів, якими засвідчені права інтелектуальної власності на сорти рослин, що використовуються суб'єктом господарювання протягом останніх двох років, що передують плановому періоду.

Ознайомитись з Річним планом здійснення заходів державного нагляду (контролю) Державної служби України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів на 2020 рік можна на офіційних сайтах ДПСС України, на сайті Інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю) (ІАС).

Цей матеріал не встановлює норм права і має лише рекомендаційний характер.